

Romuald Jończy

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Diana Rokita-Poskart

Politechnika Opolska

PLANY I PREFERENCJE ZAWODOWE MŁODZIEŻY MATURALNEJ Z WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Wprowadzenie

Dynamicznie dokonujące się przemiany społeczno-kulturowe i gospodarcze są nieodłącznym elementem, ale i zarazem wyróżnikiem współczesnej rzeczywistości. Odcisnęły one również swoje piętno na rynku pracy, w tym na sytuacji na nim młodych osób. W mediach nieustannie pojawiają się informacje o wzrastającej skali bezrobocia wśród młodych, także wysoko wykształconych osób¹. Masowe podejmowanie studiów, związany z nimi wzrost aspiracji, a jednocześnie niedostateczny wzrost miejsc pracy wysoko kwalifikowanej powodują, że mają oni coraz większe problemy ze znalezieniem satysfakcjonującej i rozwojowej pracy, gwarantującej stabilne warunki zatrudnienia². W obliczu tej mało sprzyjającej młodym osobom sytuacji ucząca się jeszcze młodzież staje przed ważnymi życiowymi wyborami: jaki zawód wybrać? Czym kierować się przy jego wyborze? W jaki sposób zrealizować cele życiowe? Odpowiedzi na te pytania są uzależnione od wielu różnych czynników i determinują późniejszą drogę zawodową młodych osób³. Szczególne znaczenie dla preferencji młodzieży mają ich zdol-

¹ Zderzenie młodych z rynkiem pracy. „Gazeta Prawna” nr 142 (3028) z 25.07.2011 r.; Co czwarty młody Polak bez pracy. „Gazeta Prawna” nr 207 (3345) z 24.10.2012 r.; 35 prawników na 2 dekarzy. Młodzi bez szans na rynku pracy. „Dziennik Polski” z 25.07.2013 r.

² A. Chłoń-Domińczak, P. Strawiński: Wchodzenie osób młodych na rynek pracy w Polsce. IX Kongres Ekonomistów Polskich – publikacja dostępna na stronie www.pte.pl

³ M. Czerwińska-Jasiewicz: Psychologiczna analiza cech decyzji zawodowych młodzieży szkolnej. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1979.

ności, zainteresowania, moda na określony zawód (studia), jak również obiektywna sytuacja na rynku pracy⁴.

Tej właśnie tematyce – preferencji i planów zawodowych oraz czynników decydujących o wyborze zawodu – poświęcono niniejszy artykuł. Jego głównym celem jest próba określenia czynników kształtujących decyzję o wyborze zawodu oraz preferencji zawodowych młodych osób kończących najpowszechniej wybierany obecnie rodzaj szkół – licea ogólnokształcące.

Prezentowane w niniejszym opracowaniu dane pochodzą z badania zrealizowanego w 2012 r. na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu, przeprowadzonego wśród uczniów trzecich klas liceów ogólnokształcących Opolszczyzny kilka tygodni przed egzaminem maturalnym⁵. Badanie to miało w zamiarze uzyskanie wiedzy na temat najbliższych planów zawodowych i edukacyjnych młodzieży, motywów kierujących wyborem typu studiów oraz miejsca kontynuacji edukacji, preferencji w zakresie przyszłej pracy i miejsca zamieszkania, oceny szans na podjęcie pracy po zakończeniu edukacji oraz perspektyw potencjalnej emigracji zagranicznej z uwzględnieniem jej przyczyn. Głównym celem tego badania było określenie skali, kierunków i determinant migracji edukacyjnej (oraz – perspektywicznie – definitywnej) z województwa opolskiego, niemniej jednak wiele badanych zagadnień wiązało się również z wyborem zawodu i determinującymi to czynnikami.

Wybór do badań właśnie licealistów, a nie innych uczniów szkół ponadgimnazjalnych można uzasadnić kilkoma powodami. Pierwszym był fakt, że licea są na tyle dominującym i względnie jednorodnym typem szkół średnich, że w każdym z wybranych do badań miast czy ośrodków znalazła się na tyle liczna grupa uczniów, że przeprowadzone badania mogły mieć charakter ilościowy. Kolejny powód był związany z faktem, że to licealiści dominują w strukturze uczniów szkół średnich⁶ oraz z tym, że tę grupę uczniów charakteryzuje względna jednorodność pozwalająca na dokonanie porównań pomiędzy poszczególnymi grupami badanych, reprezentujących różne cechy i pochodzących z różnych obszarów⁷.

⁴ K. Czarnecki, S. Karaś: Profesjologia w zarysie: (rozwój zawodowy człowieka). ITeE, Radom 1996; W. Trzeciak: Planowanie kariery zawodowej. „Pracodawca i Pracownik” 2000, nr 10.

⁵ Zbiorcza prezentacja i analiza wyników tych badań została zawarta w drukowanej obecnie książce Eksodus absolwentów szkół średnich województwa opolskiego do dużych ośrodków regionalnych kraju oraz za granicę (w kontekście problemu depopulacji województwa oraz wyzwań dla szkolnictwa wyższego i regionalnego rynku pracy). Red. R. Jończy, D. Rokita-Poskart, M. Tanas. Wojewódzki Urząd Pracy Opole, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2013.

⁶ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego – 43% uczniów szkół ponadgimnazjalnych to uczniowie liceów – na podstawie Edukacja i wychowanie w Polsce w roku szkolnym 2011/2012.

⁷ Szerzej na temat metodologii tych badań w: Eksodus absolwentów szkół..., op. cit., rozdział 1.

Badania te realizowano w wybranych 12 ośrodkach kształcenia średniego w województwie opolskim – były to miasta powiatowe: Brzeg, Głubczyce, Krapkowice, Namysłów, Nysa, Olesno, Opole i Prudnik, jak i mniejsze ośrodki: Dobrzeń Wielki, Głuchołazy, Grodków i Praszka. Wybór do badań większych miast, jak i mniejszych ośrodków, czasem położonych peryferyjnie, był spowodowany tezą sformułowaną na podstawie wyników badań pilotażowych, a później pozytywnie zweryfikowaną, że młodzież ucząca się w mniejszych (powiatowych) ośrodkach regionu nieco różni się pod względem planów i zachowań od osób uczących się w większych miastach regionu.

W mniejszych ośrodkach kształcenia badaniem objęto wszystkie klasy trzeciej liceów, natomiast w większych miastach o większej liczbie liceów i dużej liczbie klas licealnych starano się tak dobrać badane szkoły i klasy, aby były wśród nich zarówno klasy uznawane w tych miastach i szkołach za „lepsze”, „gorsze” i „średnie”. Przeprowadzone w każdej klasie badanie miało charakter ankiety audytoryjnej, ankieterzy byli obecni przy ich wypełnianiu, służąc pomocą w przypadku pojawiających się pytań i wątpliwości.

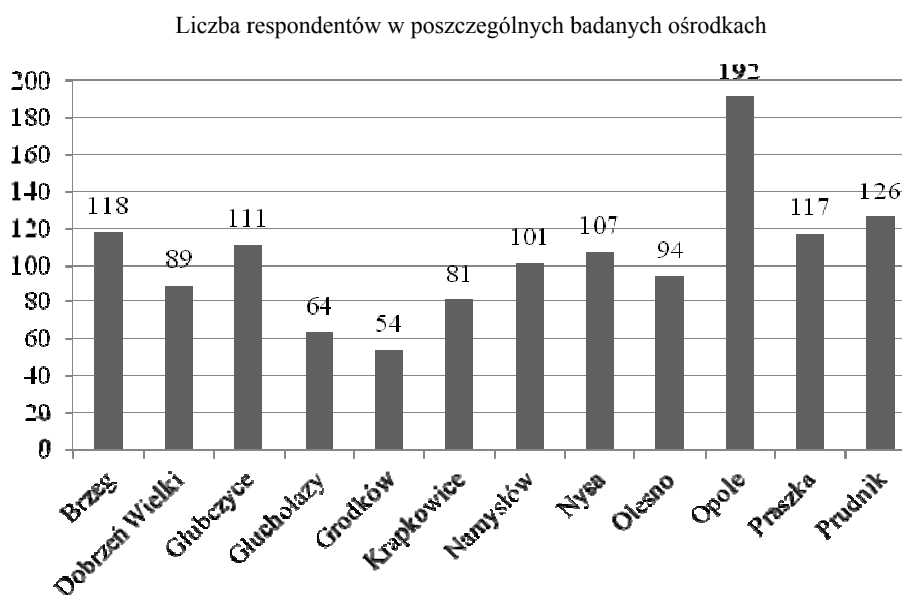
W rezultacie opisywanych badań uzyskano dane, co prawda niemające charakteru reprezentatywnego dla uczniów klas trzecich liceów z całego województwa⁸, ale dające szeroki obraz sytuacji w zakresie badanej problematyki i zarazem ukazujące zróżnicowania w zakresie podstawowych cech badanych, jak miejsce zamieszkania, płeć, czy obywatelstwo.

1. Charakterystyka badanej grupy uczniów

Badaniem objęto łącznie 1254 uczniów trzecich klas liceów ogólnokształcących. Ze względu na wielkość klas oraz wielkość ośrodków, grupy respondentów w poszczególnych badanych miejscowościach liczyły od 54 uczniów w Grodkowie do 192 uczniów w Opolu (wykres 1).

⁸ Słabo reprezentowany pozostał jedynie wschodni obszar województwa – pomiędzy Dobrodzieniem a Kędzierzynem- Koźle.

Wykres 1

Podstawowe cechy metrykalne respondentów, będące podstawą do układu późniejszych analiz, zaprezentowano w tab. 1. Wśród 1254 uczniów znalazło się 831 kobiet (66,3%) oraz 422 mężczyzn (33,7%). W tej grupie respondentów dominowały osoby posiadające polskie obywatelstwo (87,9%), a znacznie mniej było osób, które posiadały oprócz polskiego także niemieckie obywatelstwo (12,2%). W badanej grupie przeważały również osoby mieszkające w mieście (69,1%), a mniej było osób, które mieszkały na wsi (30,9%).

Tabela 1

Podstawowe cechy metrykalne respondentów

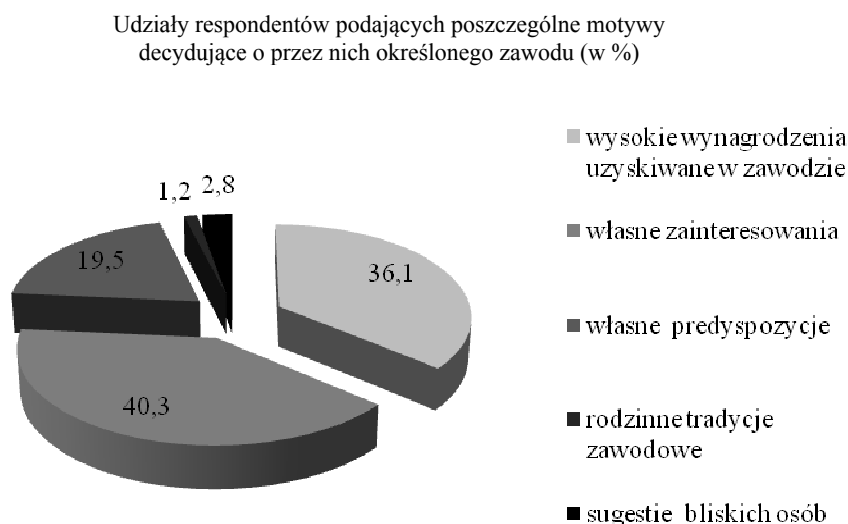
	N = 1254	%
Płeć		
mężczyźni	423	33,7
kobiety	831	66,3
Obywatelstwo		
polskie	1101	87,8
polsko-niemieckie	153	12,2
Miejsce zamieszkania		
miasto	867	69,1
wieś	387	30,9

Źródło: Opracowano na podstawie przeprowadzonych badań.

2. Wyniki badań odnoszące się do planów i preferencji zawodowych młodzieży z województwa opolskiego

Pierwszym z badanych zagadnień związanych z preferencjami zawodowymi badanych licealistów była kwestia motywów, którymi zamierzają się oni kierować przy wyborze przyszłego zawodu. W kwestionariuszu w pytaniu poświęconym temu zagadnieniu respondenci mogli zaznaczyć jeden z kilku wariantów odpowiedzi. Uzyskane wyniki zaprezentowano na wykresie 2.

Wykres 2

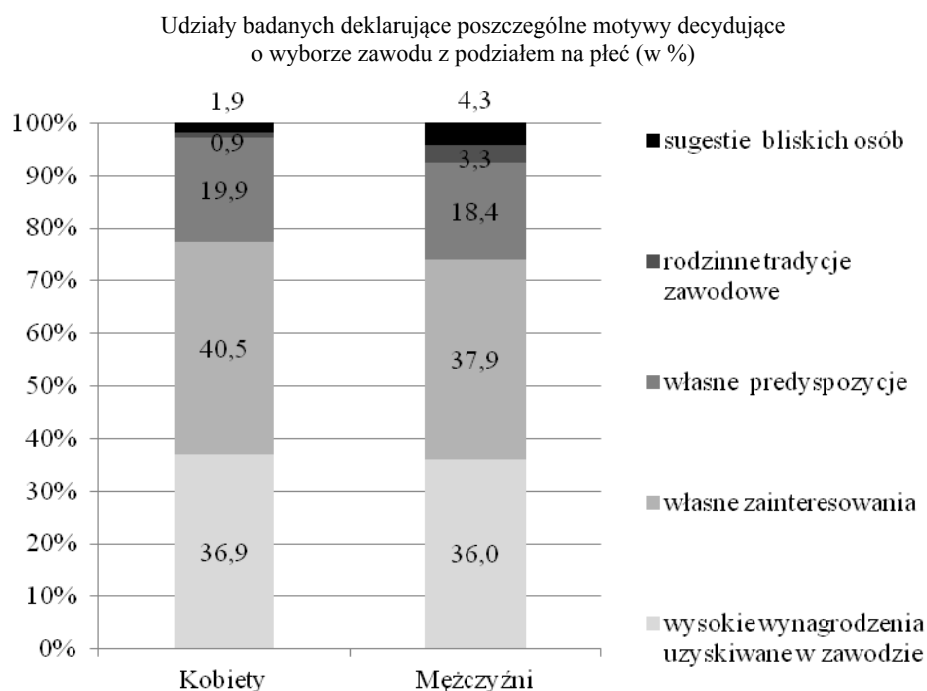

Jak się okazało, w deklarowanych wyborach respondentów dominowały własne zainteresowania, które zaznaczyło ponad 40% badanych. Świadczy to, że badana młodzież dalej silnie kieruje się własnymi zainteresowaniami często niekorelującymi z warunkami i ofertą na rynku pracy. Niemniej jednak zwraca uwagę, że dla innej – prawie tak samo dużej części badanych (ponad 36%) czynnikiem decydującym o wyborze zawodu są dobre warunki płacowe, co sugeruje, że stosunkowo spora grupa licealistów stara się podjąć decyzje racjonalnie, szukając optymalnego ekonomicznie zawodu. Warto również zwrócić uwagę, że spora część badanych kieruje się czynnikiem własnych predyspozycji, co również – z punktu widzenia procesu kształcenia i późniejszego wejścia tej grupy na rynek pracy – należy uznać za rozwiązanie lepsze niż kierowanie się jedynie zainteresowaniami. Pozostałe wymieniane czynniki: rodzinne tradycje zawodowe oraz sugestie bliskich osób miały dla badanych mniejsze znaczenie

i w sumie zostały zaznaczone przez ok. 4% respondowanych. W rezultacie można stwierdzić, że większość badanych uwzględniła w swoich wyborach obiektywne (płace) lub subiektywne (zainteresowania i predyspozycje) warunki i potencjały.

Przypuszczano, że motywy decydujące o wyborze profesji mogą być nieco inne wśród kobiet i mężczyzn, dlatego uzyskane odpowiedzi zestawiono również w podziale na płeć badanych (patrz wykres 3).

Wykres 3

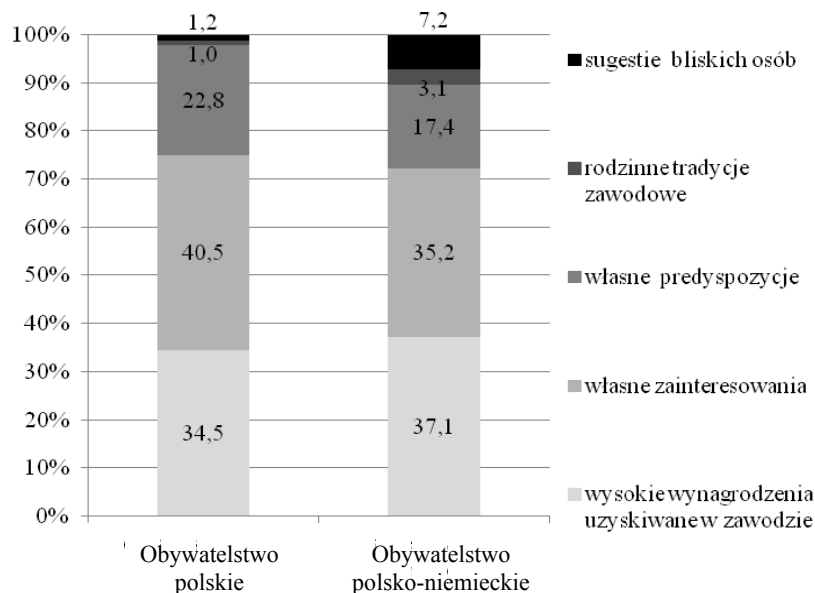

Udziały zaprezentowane na wykresie 3 dowodzą bardzo niewielkich różnicowań co do motywów wyboru zawodu w układzie płci. Niemniej jednak można zauważyć, że mężczyźni zdecydowanie częściej (trzy i pół razy) kierują się rodzinnymi tradycjami zawodowymi, częściej również (ponad dwukrotnie) biorą pod uwagę sugestie osób bliskich. Kobiety nieco częściej biorą z kolei pod uwagę własne zainteresowania.

Większe różnice dotyczące motywów decydujących o wyborze profesji można odnotować w innym podziale badanych, dokonany ze względu na grupy obywatelstwa. Wskazują na to wyniki badań, które zaprezentowano na wykresie 4.

Wykres 4

Motywy decydujące o wyborze zawodu z podziałem na obywatelstwo respondentów (w %)

Przeprowadzone wyniki badań ukazują, że dla osób posiadających jedynie polskie obywatelstwo najważniejszym czynnikiem decydującym o wyborze zawodu są własne zainteresowania (40,5%), a nieco mniej istotnym czynnikiem jest atrakcyjne wynagrodzenie (34,5%). Osoby posiadające podwójne obywatelstwo są z kolei bardziej pragmatyczne – dla nich ważniejszym kryterium przy wyborze profesji jest wysokość zarobków uzyskiwanych w zawodzie (37,1%), a nieco mniej ważnym motywem są własne zainteresowania (35,2%).

Odpowiedzi respondentów reprezentujących poszczególne grupy obywatelstwa różnią się również nieco w zakresie kolejnego deklarowanego motywu – własnych predyspozycji. Ten motyw jest nieco ważniejszy dla osób z jedynie polskim obywatelstwem, aniżeli dla osób z polskim i niemieckim obywatelstwem.

Największe różnice w układzie cechy obywatelstwa wynikły w zakresie dwóch najrzadziej deklarowanych motywów: sugestii osób bliskich oraz rodzinnych tradycji zawodowych. W przypadku pierwszego z tych motywów udział deklarujących go autochtonów (7,2%) jest sześciokrotnie większy niż w przypadku osób posiadających jedynie polskie obywatelstwo (1,2%). Również różnicowanie w zakresie kierowania się przy wyborze zawodu sugestiami osób bliskich jest dość duże: wśród autochtonów motyw ten deklarowało 3,1% badanych, wśród nieautochtonów jedynie 1%. Ustalone różnicowania można

tłumaczyć tym, że w przypadku osób z podwójnym obywatelstwem relatywnie częściej rodzice, a zwłaszcza ojcowie, przyuczają swoje dzieci do wykonywania podobnego zawodu bądź też przygotowują je do przejęcia prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. To wszystkie rozbieżności nie zmieniają jednak faktu, że zarówno osoby z jedynie polskim, jak i podwójnym obywatelstwem najczęściej deklarowały dwa główne motywy determinujące decyzję o wyborze profesji – własne zainteresowania oraz finansową atrakcyjność zawodu.

Przed analizą zabranego materiału wydawało się, że różnice odnośnie do motywów decydujących o wyborze zawodu pojawią się wśród mieszkańców miast oraz wsi, jednak wyniki badań nie potwierdziły tego przypuszczenia, dlatego zrezygnowano z prezentacji wyników badań w tym ujęciu.

Innym poruszonym w badaniach zagadnieniem była kwestia konkretnych zawodów, które respondenci zamierzają wykonywać w przyszłości. Chcąc uzyskać odpowiedzi z tego zakresu zamieszczono w kwestionariuszu pytanie otwarte: „Jaki zawód zamierzasz wykonywać w przyszłości?”. Uzyskane odpowiedzi pogrupowano (wykres 5), gdyż trudnością byłoby zaprezentowanie wszystkich wymienianych przez badanych zawodów.

Wykres 5

Zestawione odpowiedzi wskazują, że krótko przed maturą oraz wyborem kierunku dalszego kształcenia około 80% badanych licealistów było w stanie określić zawód, który zamierzają wykonywać w przyszłości, natomiast reszta powstrzymała się od jego skonkretyzowania.

Prezentowane wyniki dowodzą też występowania sporych grup badanych reprezentujących zbliżone preferencje co do zamierzonego zawodu. Relatywnie często, jak na absolwentów liceów, badani podawali zawody inżynierskie – zadeklarowały to 73 osoby, podając na ogół odpowiedzi: inżynier, inżynier geodeta, inżynier budowlany. Ponadto biorąc pod uwagę inne zawody wskazywane przez respondentów (architekt, informatyk), wymagające na ogół ukończenia kierunków technicznych, po których ukończeniu otrzymuje się tytuł inżyniera, można stwierdzić, że zamierzony zawód inżyniera był w badanej grupie stosunkowo często deklarowany. Zainteresowanie wykonywaniem właśnie takich zawodów może mieć związek z akcjami promującymi wykształcenie techniczne, wynikającymi z niedoborów na rynku pracy osób posiadających wykształcenie techniczne oraz z przekonaniem badanych o lepszej sytuacji inżynierów na rynku pracy.

Inne grupy zawodów, które cieszą się zainteresowaniem uczniów klas trzecich są związane z medycyną oraz ze służbami mundurowymi.

W przypadku pierwszej z grup, respondenci najczęściej wskazywali zawód lekarza, dentyści, ratownika medycznego, ale pojawiały się również odpowiedzi: biomedyk oraz analityk medyczny. W przypadku służb mundurowych zazwyczaj padały odpowiedzi: policjant, wojskowy, żołnierz oraz strażak. Przypuszczalnie plany respondentów co do wykonywanego w przyszłości zawodu są związane zarówno ze stabilnością zatrudnienia, jak i z przeświadczeniem o wysokich zarobkach w niektórych z tych grup zawodowych, bowiem obie grupy zawodów (te związane z medycyną oraz służby mundurowe) mają opinię relatywnie stabilnych oraz dobrze wynagradzanych. W przypadku służb mundurowych za takim wyborem młodych osób przemawiają również wszelkie przywileje związane z wykonywaniem takiego zawodu, zwłaszcza możliwości wcześniejszego przejścia na emeryturę.

Należy zwrócić uwagę, że w grupie respondentów pojawiły się 54 osoby, które zadeklarowały, że chciałyby wykonywać zawody związane z oświatą: nauczyciel, pedagog, wychowawca przedszkolny. To relatywnie duże zainteresowanie tą grupą zawodów wydaje się jednak mało korespondować z sytuacją zatrudnieniową w tych grupach zawodowych, negatywnie warunkowaną obecnie niżem demograficznym.

Analiza odpowiedzi badanych licealistów wskazuje również, że często deklarowano zawody ekonomiczne: ekonomisty, finansisty i bankowca, tradycyjnie

kojarzone z bardzo szerokimi możliwościami zatrudnienia i łatwością adaptacji do rynku pracy. Dość często też był podawany zawód fizjoterapeuty. Dalej w kolejności pod względem częstotliwości wskazań znalazły się takie zawody, jak psycholog (26), tłumacz (25) oraz zawody prawnicze (25). Stosunkowo często badani deklarowali również zawód farmaceuty (20).

Należy też zwrócić uwagę, że znaczna część respondentów wskazała zawody, których nie można było przyporządkować do poszczególnych grup, niektóre zawody były wskazywane tylko przez pojedyncze osoby lub jedynie kilkakrotnie, dlatego zakwalifikowano je do grupy – inne.

Podsumowanie

Dynamika dokonujących się przemian społeczno-gospodarczych narzuca na młode osoby konieczność bardziej świadomego wyboru drogi zawodowej, która niewątpliwie zależy od wielu czynników. Analiza wyników badań przeprowadzonych wśród maturzystów kończących naukę w liceach województwa opolskiego pozwoliła wskazać na najważniejsze czynniki determinujące decyzję młodych osób o wyborze zawodu oraz zarysować grupę deklarowanych zawodów, które zamierzają oni wykonywać w przyszłości.

Tak jak przypuszczano, najważniejszym czynnikiem determinującym decyzję co do wyboru zawodu są zainteresowania respondentów, co z perspektywy problemu narastających niedopasowań strukturalnych na rynku pracy trudno jest oceniać pozytywnie. Dominację tego motywu potwierdzają zresztą nie tylko wyniki prezentowanych tu badań, ale również inne analizy i badania prowadzone w Polsce⁹. Innym istotnym czynnikiem, który wpływa na wybór zawodu przez młode osoby są również uwarunkowania ekonomiczne – wysokość wynagrodzeń uzyskiwanych w związku z wykonywaną profesją. Nieco mniej ważnym, choć również bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na preferencje zawodowe, są indywidualne predyspozycje badanych. Okazało się również, że decydując się na podjęcie zawodu, badani uczniowie na ogół nie zamierzają kierować się tradycjami rodzinnymi czy sugestiami najbliższych.

Odpowiedzi licealistów odnoszące się do zawodów, które zamierzają wykonywać w przyszłości pozwala z kolei wyodrębnić kilka grup zawodów wskazywanych najczęściej. Pierwszą grupą z pewnością są zawody „inżynierskie”, drugą zawody związane z opieką zdrowotną, trzecią natomiast są tzw. zawody

⁹ Patrz np. M. Piechaczek: Raport z badań socjologicznych przeprowadzonych wśród absolwentów rejestrujących w PUP Rybnik – opracowanie dostępne na stronie www.pup-rybnik.pl; W. Duda, D. Kukła: Rodzice jako podstawowy determinant wyborów edukacyjno-zawodowych dzieci. „Doradca zawodowy” 2011, 14.

mundurowe. Preferencje zawodowe młodych osób deklarujących chęć wykonywania w przyszłości tego typu zawodów wiążą się zwłaszcza z przewidywanymi wysokimi wynagrodzeniami oraz przywilejami związanymi z wykonywaniem tych profesji. Analiza odpowiedzi respondentów na pytanie o plany co do wykonywanego w przyszłości zawodu wskazuje, że osoby, które zadeklarowały dokonanie wyboru przyszłego zawodu (ok. 80% badanych) kierują się raczej pragmatyzmem. Wskazywane przez respondentów profesje rzadko kiedy są zawodami, w których szansa na pracę jest niewielka, co może świadczyć o posiadaniu przez nich pewnej wiedzy o sytuacji na rynku pracy. Niemniej jednak deklaracje badanych dotyczące zamierzonego zawodu należy traktować z dystansem, gdyż mogą ulec zmianie w zderzeniu z rzeczywistością.

Wyniki badań dotyczące konkretnych planów zawodowych młodych osób można skonfrontować z odpowiedziami maturzystów na pytanie o motywacje decydujące o wyborze zawodu. Okazuje się, że wyniki tego porównania są dość zaskakujące. Z jednej strony respondenci odpowiadali, że najczęstszym motywem decydującym o podjęciu zawodu są ich zainteresowania, a z drugiej strony zapytani o zawód, którzy zamierzają wykonywać w przyszłości relatywnie często wskazywali zawody inżynierskie, związane z medycyną oraz zaliczane do grupy służb mundurowych, czyli zawody, w których raczej występują większe szanse na znalezienie pracy oraz relatywnie dobrze wynagradzane. Wynik ten stanowi potwierdzenie, że w rzeczywistości motywacje decydujące o wyborze profesji związane są znacznie częściej niż wskazywano w kwestionariuszu z sytuacją na rynku pracy oraz względami finansowymi.

Być może zarysowane zjawisko należy traktować jako początek swoistego – i długo oczekiwanego – zwrotu w relacji: młodzież – edukacja – rynek pracy, polegającego na powolnym odchodzeniu od kierowania się przez młodzież wyłącznie własnymi zainteresowaniami na rzecz kierowania tych zainteresowań w stronę profesji przydatnych oraz rokujących satysfakcjonujące, rozwojowe i stabilne zatrudnienie.

Na zakończenie warto dokonać jeszcze jednego porównania – prezentowanych w niniejszym artykule wyników badań dotyczących zawodu, jaki respondenci zamierzają wykonywać w przyszłości z wynikami badań CBOS-u „Aspiracje zawodowe Polaków”¹⁰, w którym to zapytano rodziców, jaki zawód chcieliby, aby wykonywały ich dzieci. Zgodnie z wynikami tego badania, okazało się, że rodzice chcieliby, aby ich córki wykonywały zawody związane z medycyną, a ich synowie zawody wymagające ukończenia studiów technicznych, co w zasadzie pokrywa się z zawodami, które zamierzają wykonywać w przyszłości badani uczniowie klas trzecich liceów ogólnokształcących. Zbieżność zawodów wymarzonych przez rodziców dla swoich dzieci z zawodami wskazy-

¹⁰ Komunikat z badań „Aspiracje zawodowe Polaków”, Warszawa 2009, s. 2-8.

wanymi przez respondentów może sugerować, że być może badani uczniowie podświadomie pragną wykonywać zawody, które wymarzyli sobie dla nich rodzice i prawdopodobnie znacznie częściej aniżeli się do tego przyznają przy wyborze zawodu zamierzają kierować się sugestiami bliskich osób.

Literatura

- 35 prawników na 2 dekarzy. Młodzi bez szans na rynku pracy. „Dziennik Polski” z 25.07.2013 r.
- Chłoń-Domińczak A., Strawiński P.: Wchodzenie osób młodych na rynek pracy w Polsce. IX Kongres Ekonomistów Polskich – publikacja dostępna na stronie www.pte.pl
- Co czwarty młody Polak bez pracy. „Gazeta Prawna” nr 207 (3345) z 24.10.2012 r.
- Czarnecki K., Karaś S.: Profesjologia w zarysie: (rozwój zawodowy człowieka). ITeE, Radom 1996.
- Czerwińska-Jasiewicz M.: Psychologiczna analiza cech decyzji zawodowych młodzieży szkolnej. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1979.
- Duda W., Kukła D.: Rodzice jako podstawowy determinant wyborów edukacyjno-zawodowych dzieci. „Doradca zawodowy” 2011, 14.
- Eksodus absolwentów szkół średnich województwa opolskiego do dużych ośrodków regionalnych kraju oraz za granicę (w kontekście problemu depopulacji województwa oraz wyzwań dla szkolnictwa wyższego i regionalnego rynku pracy). Red. R. Jończy, D. Rokita-Poskart, M. Tanas. Wojewódzki Urząd Pracy Opole, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2013.
- Komunikat z badań „Aspiracje zawodowe Polaków”, Warszawa 2009.
- Piechaczek M.: Raport z badań socjologicznych przeprowadzonych wśród absolwentów rejestrujących w PUP Rybnik – opracowanie dostępne na stronie www.pup-rybnik.pl
- Trzeciak W.: Planowanie kariery zawodowej. „Pracodawca i Pracownik” 2000, nr 10.
- Zderzenie młodych z rynkiem pracy. „Gazeta Prawna” nr 142 (3028) z 25.07.2011 r.

CAREER PLANS AND PREFERENCES OF YOUNG OF OPOLE VOIVODESHIP

Summary

The article presents the results of empirical research conducted among 1254 students of third class secondary schools located in towns of Opole Voivodeship. As a result of research there have been established plans and preferences of young people graduating from secondary school and motives of choosing a profession. Detailed analysis of the results also allowed to point out differences in motives determining the choice of a profession based on gender and nationality of the respondents.